

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

№ 50 (1658) 14 mart 2018-ci il

Kəbirli

(əvvəli ötən saylarımızda)

O, xoşbəxt şair idi. Pərioğlu təxəllüsü ilə şeirlər yazırdı. Ünlü şəxs Mir Möhsün Nəvvab Abbas bəy Həsənbəyov haqqında yazır: "Abbas bəy Həsənbəy oğlu Qarabağ Şuşasının tabeliyində olan Pərioğullardandır. Onu Pərioğlu deyə çağırırdılar. Ona görə ki, anasının adı Pəri idi. Özü Qarabağ bəylərindən idi. Yuxarıdakı tarixdən beş il əvvəl öz kəndlərində onu qəflətən tüfəng gülləsi ilə vurublar. Qatili məlum olmadı. Aşağıdakı şeirlər onundur (biz həmin şeirlərdən birini təqdim edirik. F.Ş.)

**Saqi, oturma, ver içək badəni,
Etmə fəmuş məni-üftadəni.**

**Qaşına bənzətməyə mahi-fələk
Ayda otuz yol pozur amadəni.**

**Vermə nəsihət bu qədər, zahida,
Neyləyirəm məscidü səccadəni?**

**Kəbədən əl çəkməyə hazır, gözüm
Görsə qabağında bütü-sadəni**

**Baqi, xudaya sən özün hifz qil
Tərsa arasında Boğaszadəni.**

**Sən pərisən, yar, hərəmxanə
Mərham edərsənmi Pərizadəni?"**

(Bax: M.N.Nəvvab. Təzkireyi-Nəvvab, Bakı, "Azərbaycan", 1998, səh. 77)
Ədəbiyyatşünas Bəylər Məmmədov yazır: "Buradan çıxan (Pərioğullar nəzərdə tutulur. F.Ş.) ziyalıların çoxu kəndin adını özlərinə bələdçi kimi götürmüşlər. Məsələn, Pərioğullar Kərim bəy Vəzirov, Abbas bəy Pərioğlu, Talıb bəy Pərioğlu və s.

Şair Abdulla bəy Asi Pərioğullarla dostluq əlaqəsi saxlayır, həm də məktublaşırdı. Çox vaxt Abbas bəylə o, birbirinə yumoristik şeirlər də yazıb göndərirdilər. Abdulla bəy də Abbas bəyə belə bir incə və petik zarafatla müraciət edərək, onun arvad famili daşmasına dostcasına gülmüşdür:

Unas adı ilə zikr olmağın nöqsanı vardır zatə,

Yapış Pəri yaxasından ta ki, sənə nədərsə tapsın"

(Bax: Bəylər Məmmədov "Qarabağın bəmərə adamları", Bakı, Gənclik)

Abbas bəy Həsən bəy oğlu Pərioğlu 1886-cı ildə vəfat etmişdir.

Kəbirli elinin məktəbdarları

Molla Allahverdi Molla Əziz oğlu Qarabaği 1800-cü ildə Kəbirli mahalının Qaravəlli kəndində anadan olmuşdu. İbtidai təhsilini atasından almış, sonra isə Təbriz mədrəsəsində oxumuşdu. Təhsilini tamamlayıb geri qayıtdıqdan sonra uşaqlara savad öyrətməyə başlamışdır. 1858-ci ildə Şuşanın Qurdlar məhəlləsində xüsusi məktəb açaraq məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur.

Əbdüləhəd Molla Məhəmməd oğlu Qarabaği 1803-cü ildə Kəbirli mahalının Qiyaməddinli obasında anadan olmuşdu. İbtidai təhsilini atasından almış, sonra isə Təbriz şəhərində mədrəsədə oxumuşdu. Təhsilini tamamlayıb vətənə qayıtdıqdan sonra Mərzili pıxoduna axund təyin olunmuşdu. Müqəddəs Məkkeyi-mükərrəmi ziyarət etmişdi. Uzun müddət məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur.

Molla Səlim bəy Molla Maqsud bəy oğlu Məlikməmmədخانbəyov 1810-cu ildə Tərəkmə-Məmmədbəyli kəndində anadan olmuşdu. İbtidai təhsilini atasından almış, sonra isə mədrəsədə oxumuşdu. Savadlı olduğuna görə mirzə kimi tanınırdı. Axund ünvanı almış, Havalı pıxoduna (Havalı, Babaylı, Məmmədbəyli) axund təyin edilmişdi. Məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur.

Molla Xəlil Hüseyn oğlu Şaki-Abdali 1838-ci ildə Kəbirli mahalının Abdal kəndində doğulmuşdu. İbtidai təhsilini atasından almış, sonra isə Təbriz mədrəsəsində oxumuşdu. Axund ünvanı al-

mış, Abdal pıxoduna (Abdal, Qaradağlı, Vərəndəli kəndlərini əhatə edirdi) axund təyin edilmişdi. Məktəbdarlıqla məşğul olmuşdur.

Mirzə Davud Sədi oğlu Ağamirzəyev 1856-cı ildə Şuşa qəzası Kəbirli sahəsinin Xıdırılı kəndində doğulmuşdu. İstanbulda müəllimlik təhsili almışdı. Şuşa Müəllimlər Seminariyasında dərs demişdi. 1916-cı ildə Xıdırılı kəndinə dönmüş, əvvəlcə şəxsi evində məktəb açmış, sonra isə kənddə məktəb binası tikdirmişdi. Savadlı bir müəllim kimi tanınmışdır.

Camal bəy Mustafa bəy oğlu Fətəlibəyov 1861-ci ildə Şuşa qəzası Kəbirli sahəsinin Ətyeməzli kəndində dünyanı tanımışdı. Əvvəlcə Şuşa qəza məktəbini, sonra isə Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdi. Vətənə qayıtdıqdan sonra Şuşada 3-cü dərəcəli xüsusi oğlan məktəbi açmışdı.

Yusif Vəzir Çəmənəminli yazılarının birində Camal bəyin məktəbi haqqında xoş fikir söyləmişdir. 1896-cı ildə Ağcabədi kənd məktəbinə müdir göndərilmiş, 1900-cü ilə kimi burada işləmişdir.

Rəhim bəy Hacı Babakışi bəy oğlu Novruzbəyov 1872-ci ildə Şuşa qəzası Kəbirli sahəsinin Hüsülü obasında dünyaya göz açmışdı. Əvvəlcə Şuşa qəza məktəbini, sonra isə Qori Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdi. Pedaqoji fəaliyyətini bir sıra məktəblərdə davam etdirmişdir.

1883-cü ildə Qubadlı kənd məktəbinə göndərilmiş, burada məktəbin gələcək inkişafında böyük xidmətləri olmuşdur.

1913-cü ildə Hüsülü kəndində ilk məktəbin əsasını qoymuşdur. O. Eyni zamanda Hüsülüdə ipəkçilik sexi də açmışdı.

Abbas bəy Ağalar bəy oğlu İsmayılbəyov 1883-cü ildə Şuşa qəzası Kəbirli sahəsinin Abdal kəndində doğulmuşdu.

İbtidai təhsilini Abdal kənd rus-tatar məktəbində almışdır. 1899-cu ildə Zaqaqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasına qəbul olmuş, 1904-cü ildə oranı Əli Terequlov, Müslüm Maqomayev, Üzeyir bəy Hacıbəyov, Zülfüqar bəy Hacıbəyov və digərləri ilə birlikdə müvəffəq qiymətlərlə tamamlamışdır.

Abbas bəy Lənberan, Qərvən kənd məktəblərində fəaliyyət göstərmiş, sonra isə Ağdam məktəbinə göndərilmişdir. O, indiki Ağdam şəhər 1 saylı məktəbdə 20 il direktor işləmişdir. Həmin məktəb indi də "Abbas bəyin məktəbi" kimi tanınır.

Abbas bəy İsmayılbəyov 1940-cı ildə vəfat etmişdir.

Vəli Məşədi Əziz oğlu İsmayılbəyov 1885-ci ildə Şuşa qəzası Kəbirli sahəsinin Rəncbər kəndində doğulmuşdu. İbtidai təhsilini kənd müəllimi Seyid Mir Qədir ağadan almışdır. Sonra Ağcabədi kənd məktəbində oxumuşdu. 1902-ci ildə Zaqaqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasına qəbul olmuş, 1907-ci ildə oranı tamamlamışdır. Ağdam ikisinfli məktəbində, sonra Bakı Seyid Əzim Şirvaninin nəvəsi Fazil Şirvaninin direktoru olduğu məktəbdə, Pənah Qasimovun direktoru olduğu Bakı realni məktəbdə müəllim işləmişdi. V.İsmayilov "Azərbaycanın xalqının Makarenkosu" adlandırılırdı. Qubada realni məktəbdə Mir Cəfər Bağirova dərs dediyi üçün onunla şəxsi tanışlığı vardı. Bu tanışlığa görə M.C.Bağirov onu qaçaqçılığa qarşı mübarizə işinə cəlb edib Ağcabədiyə dəstə rəisi təyin etmişdi. O, həm də Şuşa qəzasında məsul vəzifələrdə işləmişdi.

V. İsmayilov müəllim işlədiyi dövrlərdə həm də "Kaspi" qəzeti ilə əməkdaşlıq edirdi. O, "Kaspi" qəzetində oktyabr inqilabına mənfi münasibət bəsləyən Lenin və Stalin haqqında tənqidi məqalə çap etdirmiş və məqalənin sonunda

özünün "Olsun" şeirini vermişdir. Bununla da onun təqibli günləri başlamış, iki dəfə doğma kəndindən deportasiya edilməsinə cəhd göstərilmiş, həbs olunmaq təhlükəsi yaxınlaşmışdır. Lakin onu kəndinin əhalisi ısrarla müdafiə edərək bələdlərdən qurtarmışdır.

Şərəfli bir ömür yolu keçən Vəli Məşədi Əziz oğlu İsmayilov 2 fevral 1960-cı ildə Rəncbər kəndində vəfat etmişdir.

Əliş Nadir oğlu Sofiyev 1898-ci ildə Şuşa qəzasının Kəbirli obasında anadan olmuşdu. İbtidai təhsilini mollaxanada almış, sonra isə Şuşa Realni Məktəbində oxumuşdu. Zaqaqaziya (Qori) Müəllimlər Seminariyasını bitirmişdir. Pedaqoji fəaliyyətini bir çox məktəblərdə davam etdirmişdir.

Kəbirli elinin hərbiçiləri

Kəbirli eli bir çox şöhrətli hərbiçiləri ilə ünlüdür. 1828-cu ildə Cənubi Qafqaz Rusiya tərəfindən işğal edildikdən sonra Rusiya-Türkiyə müharibələrində iştirak etmək üçün işğal olunmuş Cənubi Qafqazın müsəlman vilayətləri əhalisindən, o cümlədən azərbaycanlılardan ibarət atlı müsəlman alayları və Qarabağ süvari dəstələri formalaşdırıldı (1829). Qarabağın müsəlman-azərbaycanlı, qismən də erməni əhalisi tərəfindən 4-cü atlı müsəlman alayı təşkil edildi. Qarabağ süvari alayı Müsəlman Polku da adlandırıldı. Alay 5 yüzükdən (taqımdan) ibarət idi. Alaya komandır, yüzlüyə sultan başçılıq edirdi. Sultanın müavini naib, naibin yardımçısı vəkil adlanırdı.

Qarabağ atlı alayının düşərgəsi Ağcabədi kəndinin yanında yerləşirdi.

Rus baş komandanının 1830-cu il 16 mart əmri ilə 1828-1829-cu illər rus-türk müharibəsində göstərdikləri sücaətlərinə və cəsarətlərinə görə Qarabağ atlı

alayına "İgidliyə görə" yazısı olan 4-cü dərəcəli "Müqəddəs Anna" ordeni verilir.

Mükafatlandırılanların içərisində dördüncü yüzlüyün tərkibində vuruşan Kəbirli mahalından 30 nəfərin adı çəkilir. 1831-ci ildə də 1-ci müsəlman polkunun tərkibində Kəbirli mahalından 30 nəfər döyüşçü vardı.

Kəbirli hərbiçilərindən söz düşəndə Şirin bəy Qasım bəy oğlu Kəbirlinin (1772-ci ildə Şuşada anadan olmuşdur) adı fəxrə çəkilir. O, mədrəsədə oxumuşdu. İbrahimxəlil xana, sonra isə Mehdiqulu xana xidmət etmişdi. 1822-ci ildən isə rus ordusunda xidmət göstərmişdi. Poruçik rütbəsində idi.

Səfərəli bəy Əli bəy oğlu Kəbirli (1773-cü ildə Kəbirli elinin Əlibəyli qışlağında doğulmuşdu). Mədrəsə təhsili almışdı. Mehdiqulu xana xidmət etmişdi. Sonra ruslara qulluq etmişdi. Əvvəlcə praporşik, sonra 31 mart 1820-ci ildə Yermolovun əmri ilə poruçik rütbəsi almışdı.

Mehdi bəy Məhəmməd bəy (bəzi mənbələrdə Ağakışi bəy oğlu) oğlu Kəbirliński 1812-cü ildə Kəbirli mahalının Qərvənd kəndində anadan olmuşdu. Mədrəsə təhsili almışdı. Qarabağ atlı alayında xidmət etmişdi. Sonra Şuşa şəhər qəza idarəsində yasa vulbaşı işləmişdi. Praporşik rütbəsi qazanmışdı. "Qarğı bizdə bitər, süm-sünü Kəngərli çalar" ifadəsi Mehdi bəyə məxsusdur.

(ardı gələn sayımızda)

**Faiq ŞÜKÜRBƏYLİ,
tədqiqatçı-etnoqraf**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ